UDK 323.1(569.4=411.21)

Admir Lisica

Uticaj dijaspornih zajednica na društveno-političke procese u zemljama porijekla: Od Irske do Palestine

Sažetak

Dijasporne zajednice širom svijeta nastoje da kroz organiziranost zadrže vezu sa domovinom iz koje potiču. Specifičnost svake od zajednica jeste da se pri doseljavanju u neku novu državu nastoje organizirati kroz kulturne, vjerske, sportske ili neke druge organizacije koje nose nacionalni predznak. Osim organizacija, postoje i pojedinci koji svojim zalaganjem i lobiranjem nastoje pomoći zemlji svojeg porijekla, uz poštivanje zakona i odredbi države u kojoj se trenutno nalaze. Cilj rada jeste da predstavi neke od najvećih dijaspornih zajednica u svijetu koje kroz svoj aktivizam u velikoj mjeri imaju uticaj na društveno-političke procese u državama iz kojih potiču. Ova tema spada i u domen međunarodnih odnosa jer često dijasporne zajednice kroz različite vrste lobiranja bivaju glavna spona među državama. Tokom rada, na osnovu dostupnih izvora, nastojat ćemo ponuditi odgovore na određena pitanja u kontekstu načina organiziranja dijaspornih zajednica, te njihovog općeg uticaja. Migracije su kontinuirani proces koji traje od nastanka čovječanstva do danas, stoga se ova tema nameće kao potreba akademskih krugova, ali i šire javnosti.

Ključne riječi: Dijaspora, politika, organiziranje, uticaj, domovina.

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 100 24/03/2023 13:36

Organiziranje neke nacionalne zajednice izvan države svog porijekla proces je koji se odvija već nekoliko stotina godina. Preciznije rečeno, od kada postoji čovječanstvo migracije kontinuirano traju.[1] Od kraja XIX st., i tokom čitavog XX st., dolazi do organizacionog napretka među dijaspornim zajednicama na način da one postaju izuzetno bitan faktor u procesima koji se odvijaju u domovinama njihovog porijekla. Vidljivo je to na stotinama primjera koji svjedoče da se dijaspora određene zemlje, kroz različite organizacije i institucije, nastoji okupiti oko zajedničkih interesa vlastitog naroda i države porijekla. Dobra organiziranost određene zajednice uvjetovana je njenim integriranjem u društvo zemlje trenutnog življenja, pa one zajednice koje su ostvarile značajne pojedinačne i grupne uspjehe imaju veću mogućnost za pomaganje zemlje svojih korijena.

Krajem XIX st., Grci i Armeni masovno su se iseljavali prema Sjedinjenim Američkim Državama i Zapadnoj Evropi. Nakon što bi naselili određeno mjesto, započinjali su s organiziranjem svojih zajednica koje bi, nakon što steknu određeni ugled, počele s aktivnom antiturskom politikom. Iako optužbe na račun Turske, tačnije Osmanske države, nisu često imale uporišta, zbog lobističke posvećenosti i dobro izgrađenih odnosa, uspijevali bi da dobiju određene protekcije. Armeni su, primjerice, tokom XX st., izgradili odličnu organizacionu mrežu, posebno u Sjedinjenim Američkim Državama[2] i na jugu Francuske gdje se nalazi veliki broj pripadnika ovog naroda. Koliko su organizirani, svjedoči i vladina institucija koja se bavi praćenjem i organiziranjem armenskog iseljeništva širom svijeta. Pripadnici armenske dijaspore u Francuskoj[3] i SAD-u izvršili su pritisak prema administracijama ovih država koje su jednostrano okarakterizirale da je nad Armenima "izvršen genocid"[4] u prethodnim ratnim sukobima. Koliko su posvećeni svojoj dijaspori te koliko su zainteresirani za procese u svojoj državi,

[1] Lisica, A. (2019). "Izazovi i perspektive bošnjačke migracije". U: Čirić, N. (ured.) (2020). *Zbornik radova naučne konferencije s međunarodnim učešćem "Migracije u savremenom dobu – uzroci i posljedice"* (str. 161–173). Bihać: Islamski pedagoški fakultet u Bihaću.

[2] Admir Lisica "Duga tradicija toplo hladnih odnosa između saveznika", 2021., https://stav.ba/vijest/duga-tradicija-toplo-hladnih-odnosa-izmedu-saveznika/3702

[3] Tigran Yegavian, "French-Armenian Relations: Past and Present", 2021., https://evnreport.com/politics/french-armenian-relations-past-and-present/

[4] BBC News, https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56874811

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 101 24/03/2023 13:36

odlično oslikava primjer armenske zajednice u Crnoj Gori. Naime, iako se u ovoj zemlji nalazi svega četrdesetak porodica, postoje čak dva udruženja posvećena okupljanju ovog naroda, a ista aktivno sarađuju s državnom institucijom.[5]

Prisan odnos turske dijaspore i njena ljubav prema domovini Republici Turskoj vidljiv je širom Zapadne Evrope koju naseljava milionska turska dijaspora. Oni su početkom dvadesetog stoljeća započeli svoj migrantski put većinom kao ekonomski migranti koji su pohodili Njemačku i okolne zemlje, a nakon što bi sebi obezbijedili adekvatne uvjete za život, kapital bi usmjeravali za potrebe porodice i domovine Turske.[6] Puno je primjera pripadnika turske dijaspore koji su svojim radom zadužili podjednako zemlju u kojoj žive, ali i domovinu. Jedan od najpoznatijih pripadnika turske dijaspore tokom dvadesetog stoljeća bio je političar Necmettin Erbakan koji je, osim političkog i vjerskog aktivizma, bio poznat i kao uspješan stručnjak i biznismen u Njemačkoj.[7] Danas turska dijaspora ima na stotine vjerskih, kulturnih i sportskih organizacija širom svijeta koje čuvaju poveznicu s domovinom na različite načine. Da uspjeh Turske i njene dijaspore prevazilazi evropske krugove, potvrda je i otvaranje "Turske kuće" u centru New Yorka, koje je upriličeno prije nekoliko mjeseci.[8]

Šta za domovinu može uraditi dijaspora, te koliki njen uticaj može biti na procese unutar zemlje svog porijekla, odličan je primjer irske dijaspore. Naime, Irci su stotinama godina unazad bili iseljenička nacija, čiji su stanovnici "trbuhom za kruhom" najviše pohodili Sjedinjene Američke Države. Koliko su ustvari Irci bili opsjednuti idejom o američkom snu, najbolje govori podatak da danas u Sjedinjenim Američkim Državama živi preko 30 miliona građana koji imaju irsko porijeklo. Veliki broj uspješnih poduzetnika, umjetnika, političara i ostalih javnih ličnosti u SAD-u su ustvari Irci koji ne zaboravljaju

[5] "Armenian Diaspora Communities", Office of the High Commissioner for Diaspora Affairs, http://diaspora.gov.am/en/diasporas/81/montenegro

[6] Yurtdışı Vatandaşlar, "The 60th Anniversary of the German Turkish Diaspora", 2021., https://www.ytb.gov.tr/en/news/the-60th-anniversary-of-the-german-turkish-diaspora

[7] Madžit, A. (2018). *Nedžmettin Erbakan: život, djelo, ideja*, Balkanski centar za analizu i studije Sarajevo, str. 29–31.

[8] Anadolija Balkan, https://www.aa.com.tr/ba/svijet/otvaranje-turske-ku%C4%87e-u-new-yorku-zahvalnost-guterresa-za-velikodu%C5%A1nost-turske-kada-je-rije%C4%8D-o-izbjeglicama/2369916

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 102 24/03/2023 13:36

domovinu svojih predaka i pomažu joj na različite načine. Koliko su oni uspjeli na putu prema američkom snu, oslikava i to da trenutno u političkom vrhu SAD imamo nekoliko "Iraca". Najpoznatiji je svakako aktuelni predsjednik ove zemlje Joe Biden, koji je u nekoliko navrata istakao da je ponosan na svoje irsko porijeklo.[9] Slično je i s jednom od njegovih najbližih saradnica Samanthom Power, nekadašnjom reporterkom iz ratnog Sarajeva, Power je i u svojim knjigama isticala ponos prema irskom identitetu koji također nosi u sebi podjednako kao onaj američki.[10] Ono bitnije ipak jeste da je Republika Irska postala globalni primjer kako se kontinuiranim i marljivim radom mogu postići izvanredni rezultati. Irska se sredinom XIX stoljeća suočavala s velikim ekonomskim problemima koji su uzrokovali iseljavanja, ali i veliku glad. Ostat će upamćeno da je 1847. godine tadašnji osmanski sultan Abdulmedžid na brodovima poslao izuzetno vrijednu pomoć irskom narodu u vidu hrane, lijekova i drugih potrepština koje su dopremljene u luku Drogheda. Velikodušnost turskog muslimanskog naroda ovaj narod pamti i danas, a o čemu svjedoči i posveta na zgradi grada Drogheda s natpisom: "Velika glad u Irskoj iz 1847. godine – u znak sjećanja i priznavanja velikodušnosti narodu Turske prema narodu Irske."[11] Povezivanjem svih faktora koji žele dobro Irskoj u dijaspori i domovini, ova zemlja je prošla put od države gladi do poželjne useljeničke distance. Prije nekoliko mjeseci zvanične institucije u Irskoj objavile su da ova zemlja broji preko 5 miliona stanovnika, te da je primjetan povećan broj migrantskih useljavanja.[12] Analizirajući načine kako dijasporu uključiti u procese bitne za razvoj Republike Irske, vlasti ove zemlje sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća počinju s kreiranjem strategije kako domovina može motivirati dijasporu za ekonomskim ulaganjem, od koje će u konačnici koristi imati obje strane. U članku *Srećni kao Irci: Kako iseljavanje može pomoći Zapadnom Balkanu* autorica Alida Vračić navodi niz primjera kako su Irci u domovini kroz različite projekte motivirali

[9] *Politico*, https://www.politico.com/news/magazine/2021/09/14/how-joe-biden-became-irish-511637

[10] Lucia Mouat, "An Irish-American Idealist: Samantha Power", 2020, https://www.passblue.com/2020/07/18/an-irish-american-idealist-samantha-power/

[11] *Daily Sabah*: https://www.dailysabah.com/history/2020/02/16/ireland-remembers-how-19th-century-aid-from-ottoman-sultan-changed-fate-of-thousands

[12] *The Irish Post*, https://www.irishpost.com/news/republic-of-irelands-population-rises-above-5-million-for-first-time-since-the-famine-219184

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 103 24/03/2023 13:36

irsku dijasporu da svoj stečeni kapital usmjeri na otvaranje kompanija na teritoriji Irske, a u cilju kreiranja novih radnih mjesta. "Forbairt", koji je kasnije preimenovan u agenciju "Enterprise Ireland", imao je jasno usmjerenje koje je podsticalo irske zajednice širom svijeta da u Irskoj otvaraju firme ili podružnice već postojećih firmi.[13] Uvidjevši da će im se uloženi trud i novac u motiviranje iseljenika za ulaganje višestruko isplatiti, 2002. godine Vlada Irske osniva poseban odjel za podršku iseljenicima, koji je djelovao pri njenom Ministarstvu vanjskih poslova. Navedeni projekat je obuhvatao fondove za studente, medije koji će izvještavati o dijaspori, globalni fond za okupljanje dijaspore i druge segmente. Irska je za ove potrebe usmjerila sredstva u čak 34 zemlje u kojima živi dijaspora ove zemlje.[14] Cilj vlasti bio je stimulirati dijasporu koja će se izvan domovine prvenstveno organizirati, te u konačnici pokrenuti projekte bitne za domovinu. U narednim godinama irska dijaspora je počela sa realiziranjem niza projekata od kojih su koristi imali stanovnici Irske, ali i dijaspore.

O palestinskoj dijaspori i njenoj aktivnosti pisano je puno, a krovna organizacija palestinske dijaspore *Palestine International Institute,* sa sjedištem u glavnom gradu Jordana Amanu, prezentirao je niz analiza o uspješnosti palestinske dijaspore širom svijeta, koja uprkos svemu ne postiže željene rezultate na međunarodnom nivou kada je riječ o rješenju palestinskog pitanja. Prema podacima *Palestinian Central Bureau of Statistics*, čak oko 5,5 miliona Palestinaca živi u dijaspori, od čega čak 2,2 miliona u Jordanu. Taher Labadi, istraživač s Univerziteta Paris-Dauphine, u članku pod nazivom *The Palestinian Diaspora and the State-Building Process* navodi da palestinska dijaspora ima izuzetno značajnu ulogu u borbi za palestinsko pitanje, što je razumljivo jer oko 50% od ukupnog broja Palestinaca živi raseljeno izvan svoje domovine. Organiziranost i značaj palestinske dijaspore analizirao je veliki broj arapskih, ali i stranih istraživača, historičara i novinara sa svih kontinenata, koji su u svojim radovima nastojali pojasniti okolnosti koje su dovele do ovako visokog procenta Palestinaca u dijaspori. Mohamed Bamyeh s Univerziteta u Pittsburghu, u svom članku naslova *The Palestinian diaspora* navodi da je za veliku palestinsku dijasporu *zaslužna* kontinuirana

[13] Vračić, A., (2019). *Srećni kao Irci: Kako iseljavanje može pomoći Zapadnom Balkanu*, Europen council on foreign realations, London, str. 9.

[14] Ibid.

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 104 24/03/2023 13:36

izraelska okupacija. Aktivne migracije Palestinaca započinju krajem XIX stoljeća, a razlog za to jeste tadašnje stanje u Osmanskoj državi, koja je bila u očiglednoj krizi. Kasnije izraelsko uzurpiranje palestinske zemlje, koje je u velikoj mjeri započelo otkupom i otimanjem imovine domicilnog stanovništva od strane izraelsko-jevrejskih doseljenika s početka XX stoljeća, intenziviralo je negativni proces raseljavanja Palestinaca. Ono što je izuzetno bitno napomenuti jeste da su se iz Palestine podjednako iseljavali kršćani i muslimani, o čemu je u javnosti veoma malo informacija.[15] Da su kršćani u više navrata masovno napuštali svoju domovinu Palestinu, govori nam jedna od analiza već spomenutog *Palestine International Institut*-a pod nazivom *The Bethlehem Communities.* U ovoj zanimljivoj analizi mogu se pronaći podaci o historijatu i organiziranosti palestinske dijaspore na području Južne Amerike. Ova palestinska dijasporalna zajednica u odnosu na većinu drugih koje su tokom prethodnih više od stotinu godina silom rasute po svijetu većinski je kršćanska. Palestinski kršćani su se krajem XIX stoljeća počeli naseljavati u Chileu, Hondurasu i Paru, ali i u ostale zemlje Južne Amerike. Bitno je istaći da su Palestinci koji su se doselili u ove zemlje bili pravoslavne vjere, iz koje su u mnogim slučajevima prešli na katoličanstvo. Ovakvi potezi, prema istraživanju, bili su česti zbog želje Palestinaca da se što prije priviknu na nove životne okolnosti. Prva generacija doseljenika iz Palestine značajno je pomogla novim doseljenicima koji su nakon izraelske okupacije Palestine pristigli u Južnu Ameriku. Iseljavanja Palestinaca bila su izuzetno masovna, što je rezultiralo da danas u zemljama Južne Amerike ima nekoliko stotina hiljada građana koji imaju porijeklo iz Palestine.[16] Uprkos daljini i novom načinu života, Palestinci nisu zaboravljali odakle dolaze, što se može zaključiti iz njihovog odnosa prema svome kulturnom i historijskom nasljeđu. Primjer privrženosti svojoj domovini jeste i osnivanje fudbalskog kluba u Chileu pod nazivom *Deportivo Palestino*. Ovaj fudbalski klub osnovali su Palestinci 1920. godine, a klub je prije dvije godine obilježio stotinu godina postojanja. Palestinci, koji su Chile naselili najviše u

[15] Bamyeh, M., (2007). The Palestinian Diaspora. U: Stares, P. Smith, H. (ured.) (2007). Diasporas in conflict: Peace-makers or peace-wreckers? (str. 90–105). Tokyo, New York: UN University Press.

[16] "The Bethlehem Emigre Communities in Latin America", Palestine International Institute, https://pii-diaspora.org/Resources/site_2/Research%20and%20Publications/the-bethlehem-emigr.pdf

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 105 24/03/2023 13:36

odnosu na ostale zemlje Južne Amerike, uložili su puno u ovaj klub što je rezultiralo i brojnim osvojenim trofejima. Fudbalski klub samo je jedan od primjera kako Palestinci ljubomorno čuvaju svoju tradiciju hiljadu kilometara udaljeni od svoje matice.

Bosni i Hercegovini najbliži primjer snažnog pozitivnog uticaja dijaspore na prosperitet domovine jeste albanska dijaspora. Prema analizi pod nazivom *Albanian diaspora across the world*, koju potpisuje stručnjak za pitanja albanske dijaspore Joniada Barjaba, navodi se da Albanaca najviše ima u zemljama kao što su Turska, Njemačka, Italija, Grčka i Sjedinjene Američke Države. Snaga i jedinstvo albanske dijaspore posebno je bilo vidljivo tokom rata na Kosovu, kada su Albanci u dijaspori u velikoj mjeri uspjeli da pomognu odbrani i rješenju pitanja Kosova kao nezavisnoj državi.[17]

Koliko su aktivne dijaspore zajednice u svijetu, nije moguće navesti u jednoj općoj preglednoj analizi, te je potrebno prezentirati više segmenata u kojoj mjeri dijaspora treba da pomogne svojoj domovini. Bilo da se radi o lobističkim aktivnostima, ekonomskoj podršci ili nekoj drugoj vrsti, ona je bitna jer svaki rad za domovinu u kontinuitetu daje željene rezultate. Dijasporne zajednice širom svijeta nude veliki broj primjera kako postati izuzetno koristan za društvo u kojem žive, ali i za državu vlastitog porijekla. Jedan od načina kako dijaspora može doprinijeti vlastitom jačanju, ali i pomoći u razvoju svoje domovine jeste uzimanje aktivnog učešća u političkim procesima.

Ramla Bandele s Indiana Univerziteta u članku pod nazivom *Understanding African Diaspora Political Activism* tematizira učešće afričke dijaspore u političkim procesima zemalja svijeta koje su usljed migracionih procesa naselili. Putem političkog aktivizma mnogobrojni Afrikanci uspjeli su izgraditi pozicije u društvu, ali i doprinijeti da se glas o njihovim državama, te problemi s kojim se suočavaju čuju u međunarodnim krugovima.[18]

U posljednjih dvadesetak godina, kada islamofobija u svijetu, posebno u Evropi, dobija sve veći zamah, među muslimanskim iseljeničkim

[17] Barjaba, J., (2019). "Albanian Diaspora across the World". U: *Athens Journal of Mediterranean Studies* - Volume 5, Issue 3 (str. 173–184). Athena: Athens Institute for Education and Research.

[18] Bandele, R., (2010). Understanding African Diaspora Political Activism: The Rise and Fall of the Black Star Line. Journal of Black Studies, 40(4), 745–761. Chicago: The University Chicago Press.

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 106 24/03/2023 13:36

grupama počelo je interesiranje za političkim aktivizmom. Bitno je napomenuti da su politički aktivni najčešće druga ili treća generacija dijaspore koja je stekla visoko obrazovanje. Kada je riječ o, uvjetno rečeno, "muslimanskoj" dijaspori, postoji mnogo primjera njihovog pozitivnog političkog aktivizma, koji daje plodove u kontekstu rješavanja problema s kojima se muslimani suočavaju u nemuslimanskim društvima.

Parlamentarni izbori u Velikoj Britaniji održani krajem 2019. godine jedan su od dobrih primjera političkog aktivizma dijaspornih zajednica. Naprimjer, na spomenutim izborima čak rekordnih devetnaest mjesta zauzeli su kandidati koji potiču iz neke muslimanske zemlje. Gradonačelnik Londona Sadiq Khan također ima migrantsko muslimansko porijeklo, a sam izbor muslimana kao prvog čovjeka glavnog grada Engleske govori i o postignutom političkom uspjehu migrantskih zajednica uopće.[19] Na ovaj način, putem direktnog političkog učešća, svi izabrani imaju priliku promovirati i boriti se za pozitivne vrijednosti i slobode, te skrenuti pažnju na prava manjinskih zajednica. Naravno, osim muslimana, i druge dijasporne zajednice našle su svoje mjesto među političkim predstavnicima Velike Britanije, ali i nekih drugih evropskih zemalja.

Jedan od nedavnih primjera političkog aktivizma dijaspornih zajednica jesu održani izbori u Njemačkoj. Među blizu šest stotina novih članova Bundestaga svoje predstavnike će imati mnoge dijasporne zajednice od kojih značajan broj otpada na muslimane. Srpska i hrvatska dijaspora također imaju tradiciju uključivanja u političke procese zemalja u kojima žive, to je u slučaju Srba posebno vidljivo u Austriji, a kod Hrvata u Australiji. Naravno, dobivanjem prostora na važnim mjestima kao što su političke pozornice u Beču, Berlinu ili Londonu povećavaju se mogućnosti za promoviranje vanjsko-političkih stavova država svoga porijekla, što se svakako koristi, bilo na direktan ili suptilan način.

Usljed aktuelnih ratnih dešavanja u Rusiji, ukrajinska dijaspora pokazala je određeni uticaj u međunarodnim krugovima, što ne treba da čudi, jer su Ukrajinci s ozbiljnim organiziranjem van svoje države započeli još tokom šezdesetih godina prošlog stoljeća. Ukrajinski svjetski kongres osnovan je 1967. godine s ciljem podrške i zagovaranja

[19] TRT World, https://www.trtworld.com/europe/record-number-of-muslims-enter-british-parliament-32276

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 107 24/03/2023 13:36

Ukrajinaca raseljenih širom svijeta. Ova organizacija smatra se krovnom institucijom za okupljanje mnogobrojne ukrajinske dijaspore, koje, prema podacima Ukrajinskog svjetskog kongresa, ima čak oko 20 miliona. Proces formiranja ukrajinske dijaspore pokrenut je migracijama unutar Austro-Ugarske i Ruske imperije u XVIII i XIX stoljeću. Nakon njihovog raspada, formirane su ukrajinske zajednice u Rusiji, Rumuniji, Austriji, Mađarskoj, Srbiji i Italiji. Stoga se ove zemlje smatraju početnim destinacijama ukrajinske migrantske priče. Nedugo nakon toga Ukrajinci su počeli sa naseljavanjem, tada interesantne i zagonetne, Amerike. Za razvoj poljoprivrede Americi bili su potrebni kvalificirani poljoprivredni radnici. Argentina i Brazil čak su plaćali naknadu za takve radnike ugovornim agentima i transportnim kompanijama. Austrougarski zakon nije ograničavao iseljavanje, pa se većina doseljenika doselila iz Galicije, Volinije i Bukovine. Godine 1914. u obje Amerike (Južnu i Sjevernu) ukupan broj Ukrajinaca je procijenjen na između 700 i 750 hiljada. Gubitak nezavisnosti Ukrajine i okupacija njene teritorije od Sovjetske Rusije i Poljske rezultirali su velikim brojem iseljavanja vladinih činovnika i vojnog kadra, intelektualaca te sveštenika koji su morali da napuste etnički većinska ukrajinska područja. Naselili su se u evropskim zemljama, a primamljive su bile tadašnja Čehoslovačka, Njemačka, Poljska, Francuska, Belgija, Austrija, Rumunija, Jugoslavija itd.). Tokom ovog perioda češki glavni grad Prag postao je jedan od centara ukrajinske kulture i nauke, uz Kijev, Lavov i Harkov. Nakon raspada Sovjetskog Saveza veliki broj kvalificirane i nekvalificirane radne snage seli se u Evropu, Ameriku i Australiju. Pojavile su se i nove destinacije interesantne za ukrajinsku dijasporu, među kojima su Japan, Južna Koreja, Ujedinjeni Arapski Emirati, ali i predjeli Jugoistočne Azije. Ipak, najveće ukrajinske dijasporne zajednice stacionirane su u Rusiji, Sjevernoj Americi, Brazilu, Moldaviji, Poljskoj i Italiji. Međunarodni aktivizam ukrajinske dijaspore, posebno tokom događaja 1991. i 2014. godine, podstakao je veliko naučno i medijsko interesiranje u svijetu za historiju i kulturu Ukrajinaca u dijaspori. Na žalost Ukrajinaca, nije postojao zajednički centar koji bi čuvao njihovu dokumentarnu baštinu izvan domovine. Tako je pretraga dokumenata, na kojima se moraju zasnivati ozbiljni naučni radovi, postala pravi problem za istraživače. Stoga je 2007. godine otvoren Centralni državni arhiv posvećen Ukrajincima izvan domovine kao jedini državni centar za skladištenje ukrajinske dokumentarne baštine iz inostranstva. Snaga ukrajinske dijaspore postala

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 108 24/03/2023 13:36

je posebno vidljiva nakon 2014. godine i dešavanja koja su prethodila ruskom anektiranju Krima i okupaciji dijelova istočne Ukrajine, tačnije područja Luganska i Donecka. U tom period ukrajinska dijaspora kreće sa ozbiljnijim organiziranjem i lobiranjem za ukrajinsku stvar. Neke od najaktivnijih i najuticajnijih ukrajinskih organizacija u svijetu su: Državni centar Ukrajinske Narodne Republike u egzilu, Svjetski kongres slobodnih Ukrajinaca, Svjetsko koordinacijsko vijeće ideološki udruženih nacionalnih organizacija i Organizacija za preporod Ukrajine.[20] Međutim, bitno je napomenuti da u većini evropskih država egzistiraju organizacije koje čuvaju ukrajinsko kulturno nasljeđe i identitet. Značajno je napomenuti da su u određenim državama Ukrajinci izuzetno dobro integrirani, što se posebno može vidjeti u Kanadi, gdje trenutno živi čak 1,4 miliona građana ukrajinskog porijekla. S godinama su napredovali u društvu i postali ugledni članovi zajednice, a i neki političari su ukrajinskog porijekla, uključujući potpredsjednicu Kanadske vlade Chrystiju Freeland. U provincijama Manitoba, Saskatchewan i Alberta stotine školskih zgrada nazvane su po ukrajinskim ličnostima i zajednicama. Gotovo 30 gradova i nekoliko parkova nazvani su po mjestima i ljudima iz Ukrajine.[21] Zajednička odrednica dijaspornih zajednica jeste nastojanje za promicanje vlastitog interesa u zemljama trenutnog življenja. Činjenica jeste da taj uticaj većinom ne dolazi u koliziju sa zakonom, te je prihvatljiv domaćim vlastima. U kontekstu globalnih geopolitičkih procesa, vidljivo je da će dijasporne zajednice postajati sve veći faktor, čiji će uticaj sve više rasti u zemljama njihovog porijekla.

Zaključak

Uzimajući u obzir predočene činjenice vidljivo je da dijasporne zajednice teže da pomoću organiziranja u zemljama trenutnog življenja pomognu domovini iz koje potiču. Određeni primjeri na koje je ukazano tokom rada nastoje pojasniti značaj dijaspornih zajednica, kao bitnih pokretača društveno-političkih procesa. Organiziranost dijaspore zavisi i od toga koliko je ustvari država zainteresirana za međusobnu saradnju, pa tako kroz primjer izuzetno dobro organizirane irske dijaspore možemo vidjeti da je država institucionalno podržala povezivanje na

[20] Ukrainian World Congress, https://www.ukrainianworldcongress.org/

[21] *The Guardian*, https://www.theguardian.com/world/2022/mar/03/canada-ukraine-diaspora-relief-efforts-russia-attack

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 109 24/03/2023 13:36

relaciji dijaspora–domovina. Palestinska dijaspora i pored izuzetno dobre organizacije, nema priliku da direktno učestvuje u ozbiljnim procesima na teritoriji Palestine, a zbog poznatog stanja na ovom dugo okupiranom području. Tokom istraživanja ove teme konsultirani su dostupni relevantni izvori koji su u konačnici oblikovali izgled rada.

Literatura

- "Armenian Diaspora Communities", Office of the High Commissioner for Diaspora Affairs, http://diaspora.gov.am/en/diasporas/81/montenegro
- Bamyeh, M., (2007). "The Palestinian Diaspora". U: Stares, P. Smith, H. (ured.) (2007). *Diasporas in conflict: Peace-makers or peace-wreckers?* (str. 90–105). Tokyo, New York: UN University Press.
- Barjaba, J., (2019). "Albanian Diaspora across the World", u: *Athens Journal of Mediterranean Studies* - Volume 5, Issue 3 (str. 173–184). Athena: Athens Institute for Education and Research.
- Bandele, R., (2010). "Understanding African Diaspora Political Activism: The Rise and Fall of the Black Star Line". *Journal of Black Studies*, 40(4), 745–761. Chicago: The University Chicago Press.
- Lisica, A., (2019). "Izazovi i perspektive bošnjačke migracije", u: Čirić, N. (ured.) (2020). *Zbornik radova naučne konferencije s međunarodnim učešćem Migracije u savremenom dobu – uzroci i posljedice* (str. 161–173). Bihać: Islamski pedagoški fakultet u Bihaću.
- Lisica, A., "Duga tradicija toplo hladnih odnosa između saveznika", 2021., https://stav.ba/vijest/duga-tradicija-toplo-hladnih-odnosa-izmedu-saveznika/3702
- Mouat, Lucia, "An Irish-American Idealist: Samantah Power", 2020., https://www.passblue.com/2020/07/18/an-irish-american-idealist-samantha-power/
- Madžit, A., (2018). *Nedžmettin Erbakan: život, djelo, ideja*, Balkanski centar za analizu i studije Sarajevo.
- "The Bethlehem Emigre Communities in Latin America", Palestine International Institute, https://pii-diaspora.org/Resources/site_2/Research%20and%20Publications/the-bethlehem-emigr.pdf
- Ukrainian World Congress, https://www.ukrainianworldcongress.org/
- Vatandaşlar, Yurtdışı, "The 60th Anniversary of the German Turkish Diaspora", 2021., https://www.ytb.gov.tr/en/news/the-60th-anniversary-of-the-german-turkish-diaspora
- Vračić, A., (2019). "Srećni kao Irci: Kako iseljavanje može pomoći Zapadnom Balkanu", Europen council on foreign realations, London, str. 9.
- Yegavian, Tigran, "French-Armenian Relations: Past and Present", 2021., https://evnreport.com/politics/french-armenian-relations-past-and-present/
- https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56874811
- https://www.aa.com.tr/ba/svijet/otvaranje-turske-ku%C4%87e-u-new-yorku-zahvalnost-guterresa-za-velikodu%C5%A1nost-turske-kada-je-rije%C4%8D-o-izbjeglicama/2369916

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 110 24/03/2023 13:36

- https://www.politico.com/news/magazine/2021/09/14/how-joe-biden-became-irish-511637
- https://www.dailysabah.com/history/2020/02/16/ireland-remembers-how-19th-century-aid-from-ottoman-sultan-changed-fate-of-thousands
- https://www.trtworld.com/europe/record-number-of-muslims-enter-british-parliament-32276
- https://www.irishpost.com/news/republic-of-irelands-population-rises-above-5-million-for-first-time-since-the-famine-219184

The Impact of Diasporic Communities on the Socio-political Processes in the Countries of Origin: from Ireland to Palestine

Abstract

Diaspora communities around the world strive to maintain a connection with their homeland through organization. The specificity of each community is that when immigrating to a new country, it tries to organize itself through cultural, religious, sports or other organizations that bear a national sign. In addition to the organization, there are also individuals who strive to help their country of origin through their advocacy and lobbying, while respecting the laws and regulations of the country in which they are currently located. The aim of the work is to present some of the largest diaspora communities in the world, which through their activism have a great influence on the socio-political processes in the countries they come from. This topic also belongs to the domain of international relations, because often diaspora communities, through various types of lobbying, are the main link between countries. During the work, based on the available sources, we will try to offer answers to certain questions in the context of the way diaspora communities are organized, and their general influence.

Key words: Diaspora, Politics, Influence, Organizations, Homeland.

ZNAKOVI_VREMENA DVOBROJ 92-93 final.indd 111 24/03/2023 13:36